

VERSLAG VAN DE LEERSTOEL TRANSITIES IN DE PUBLIEKE SECTOR

2023

Prof. dr. A.C. Wille

Den Haag, februari 2024

INLEIDING

De Leerstoel Transities in de Publieke Sector is ondergebracht bij de Universiteit Leiden, Faculteit Governance and Global Affairs te Den Haag. Bijzonder hoogleraar is prof. dr. A.C. (Anchrit) Wille.

MEERJARENAGENDA

Meerjarenagenda Leerstoelen CAOP

De Leerstoelen verbinden wetenschap met beleid en praktijk en werken vanuit een gezamenlijke meerjarenagenda die in 2018 is geactualiseerd en loopt tot en met 2022: *“Transformaties en verschuivingen in het publiek domein. Consequenties voor kwaliteit van arbeid en arbeidsverhoudingen”*.

Deze agenda vormt (mede) het kader voor activiteiten. In de meerjarenagenda komen de algemene ontwikkelingstendensen in het publieke domein tot uiting in drie centrale spanningsvelden op verschillende niveaus:

1. Effectiviteit versus legitimiteit van overheidshandelen (de verhouding tussen overheid en burger)
2. Zekerheid versus flexibiliteit in arbeidsverhoudingen en personeelsbeleid (de verhouding tussen werkgever en werknemer)
3. Decentralisatie versus integraliteit van bestuur (de verhouding tussen de verschillende bestuurlijke niveaus)

Leerstoel activiteiten in het kader van de meerjarenagenda

In mijn rol als leerstoelhouder heeft met name het eerste niveau centrale aandacht gekregen. Deze focus is zichtbaar in de leerstoelactiviteiten die gericht zijn op onderzoek naar politiek-ambtelijke verhoudingen. Binnen deze onderzoekslijn ligt de nadruk op 'het leven en werken aan de top' van de Rijksoverheid en de Europese Commissie, evenals op ontwikkelingen in het politiek-ambtelijke samenspel. Het onderwerp van mijn inaugurele rede (gehouden op 21 november 2022) vormt de onderzoek agenda en heeft geleid in 2023 tot verder onderzoek, met betrekking tot het steeds sterker verankerde politieke primaat in de politiek-ambtelijke verhoudingen. Verschillende interviews zijn gehouden over dit onderwerp, en er zijn ook masterclasses en inspiratiesessies georganiseerd met ambtenaren van het ministerie van Justitie en Veiligheid en het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Het onderzoek naar politiek-ambtelijke verhoudingen richt zich op drie hoofdlijnen:

De eerste lijn concentreert zich op de rekrutering aan de politiek-ambtelijke top. De selectie van bewindspersonen, ambtelijke top en parlementariërs is aan verandering onderhevig. De toenemende politisering van de politiek-ambtelijke verhoudingen is een langdurige trend in het openbaar bestuur. In een blog voor het Montesquie Instituut en in een artikel in *Beleid en Maatschappij* heb ik (samen met mijn collega Mark Bovens) laten zien dat de paden naar het parlement steeds meer politiek geprofessionaliseerd raken. Ook mijn onderzoek naar de hoorzittingen van de Eurocommissarissen toont aan hoe deze politisering vorm heeft gekregen. In twee blogs voor het Montesquie Instituut heb ik de hoorzittingen van Wopke Hoekstra in Brussel besproken en geanalyseerd. In een internationaal onderzoek (COSTS) werk ik als lid van de Werkgroep *Carrières, WG-2*, binnen de COST Actie *CoREx* aan een studie die zich richt op politiek-ambtelijke rekrutering en achtergronden. Ik zal in dit kader in de komende jaren samenwerken met 49 leden verspreid over 32 landen in heel Europa, met extra leden die onderzoek zullen doen naar Japan en Australië.

De tweede lijn richt zich op het veranderende publieke verantwoording. De nadruk op publieke verantwoording impliceert een veel politiekere invulling van de rollen van ministers, ambtenaren en parlementariërs. Mijn onderzoek richt zich op het gebruik en de impact van parlementaire controle op de politiek-ambtelijke verhoudingen. In dit kader is ook een masterclass georganiseerd voor ambtenaren van ministerie van Justitie en Veiligheid over dit onderwerp. Daarnaast zijn zowel een internationale als een nationale publicatie in voorbereiding die de ontwikkelingen in het verantwoordingslandschap belichten. Bovendien is er een presentatie gegeven voor de Europese Ombudsman (EO) en is er een hoofdstuk geschreven over de rol van de EO bij het bevorderen van betrouwbaar en transparant bestuur in de EU.

De derde lijn richt zich op de politisering van beleid en de gevolgen van (onder)vertegenwoordiging van bepaalde groepen voor de legitimiteit van het beleid. In de reeks 'Bouwen aan vertrouwen' is een essay geschreven waarin ik schets hoe de aanwezigheid van experts in beleid heeft geleid tot een verwetenschappelijking van de politiek en een politisering van de wetenschap. Ook werk ik aan het voorbereiden van een essay voor BZK over de gescheiden beleidswerelden. De afgelopen jaren is er door talrijke crises en incidenten veel aandacht ontstaan voor de uitvoering en uitvoerbaarheid van beleid. Het lijkt bijna alsof het maar niet lukt om de uitvoering van wetten, regels en beleidsmaatregelen goed op orde te krijgen. Hoe kan het toch dat de uitvoering in Nederland zo moeizaam verloopt? In dit essay wordt aangetoond dat de politisering van beleid een van de factoren is die bijdragen aan de uitvoeringsproblematiek.

ACTIVITEITEN

Artikelen en Publicaties:

- Mark Bovens & Anchrit Wille (2023), 'Tassendragers' in de Tweede Kamer: De opkomst van het parapolitieke pad naar het Parlement, *Beleid & Maatschappij* (50) (peer reviewed) Online first: DOI <https://doi.org/10.5553/BenM/138900692023003>
- Anchrit Wille (2023). The changing face of Dutch politics: The demise of Christian democracy and the rise of the educational cleavage. In: C. Green Pedersen, C. Jensen, B. Vis. *No Normal Science! Festschrift for Kees van Kersbergen*, Aarhus: Politica, p. 43-57.
- Anchrit Wille (2023). Vertrouwen op het Kompas van Wetenschap, in: (red.) Frits van der Meer (red.), *Bouwen aan vertrouwen - uitgave Staat van de Ambtelijke Dienst (STAD), CAOP*, pp. 53-68.

Opiniebijdrage en blogs:

- Anchrit Wille (2023). Laat Kamer kandidaten keuren, *Opiniebijdrage*, NRC 4 januari 2024. Zie: <https://www.nrc.nl/nieuws/2022/01/03/laat-kamer-kandidaten-keuren-a4075487>
- Anchrit Wille (2023) Op sollicitatiegesprek in het Europees Parlement, 29 september 2023, https://www.parlement.com/id/vm6wag84a5pg/nieuws/op_sollicitatiegesprek_in_het_europees
- Anchrit Wille (2023). Politiek Schaakspel om de Nieuwe Klimaatcommissaris in het EP, *De Hofvijver*, Jaargang 13, nummer 146, 30 oktober 2023, zie: https://www.montesquieu-instituut.nl/9394000/1/j9vllwqvzjxdyx/vm7ob050ouzz?pk_campaign=hofv-2310&pk_kwd=vm7ob050ouzz

Interviews

- 'Onze overheid moet weerbaarder worden', 09 januari 2023, zie: <https://www.universiteitleiden.nl/nieuws/2022/12/onze-overheid-moet-weerbaarder-worden-en-daar-kan-de-wetenschap-bij-helpen>
- 'Ambtenaar, kom uit je bubbel', Interview met Mark Bovens en Anchrit Wille, *Platform O*, 19 mei 2023, zie: <https://platformoverheid.nl/ambtenaar-kom-uit-je-bubbel/>
- *Macht en Onmacht van de politiek*, *Intervies VWS*, mei 2023, zie: <https://magazines.rijksoverheid.nl/vws/vwsdia/2023/05/interview---prof.-dr.-anchrit-wille>

Papers en presentaties

- Webinar CAOP rond verschijnen Bouwen aan Vertrouwen publicatie, 22 mei 2023, Den Haag.
- Webinar CAOP, met Andrew Podger over Robodebt case Australie, 5 april 2023, Den Haag.
- Inspiratiesessie Illusie van het Politieke Primaat, ambtenaren Justitie en Veiligheid , 24 April 2023, Den Haag.
- Masterclass over Verantwoording en Kamervragen voor ambtenaren Justitie en Veiligheid 5 juni 2023, Den Haag.
- Inspiratiesessie Illusie van het Politieke Primaat, ambtenaren Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Sessie Politiek-Ambtelijke Verhoudingen, 24 Augustus 2023, Den Haag.
- Keynote Illusie van het Politieke Primaat, ambtenaren Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 29 September. 2023, Den Haag.
- Anchrit Wille (2023) Paper presentative 'Shaping Accountability: The European Ombudsman as an ardent manager of change', Panel 02: Continuity and Change in EU Governance, NIG Annual Conference, TU Delft, 2-3 November 2023.

Onderwijs

- Masterclass Politiek-ambtelijke samenwerking, Masterclass Strategie, Beleid & Politiek, onderdeel van de Master Public management van Universiteit Twente. Utrecht, 11 Maart 2023.
- Beleidevaluatie, beleidsleren en beleidverandering. Onderdeel van het vak Beleid voor 3ejaars studenten van de Bacheloropleiding Bestuurskunde, 2e semester 2023. Faculteit Governance and Global Affairs
- Architectures of European and International Governance, Mastervak in het kader van de Masteropleiding Public Administration, Track: International and European Governance
- Begeleiding scripties op BA en MA niveau

Publieke dienstverlening

- Lid Beoordelingscommissie voor de functie van Hoogleraar Politicologie bij Statskundskab, Instituut/Afdeling Politicologie. The Department of Political Science at Aarhus BSS, Aarhus University, Denmark.
- Lid van expertpanel V-Dem Project, University of Gothenburg, Sweden.
- Onderdeel van expertgroep bij project Sustainable Governance Indicators (SGI) van de Bertelsmann Stiftung, Berlijn, Duitsland. De Sustainable Governance Indicators

richten zich op de vraag hoe overheden in OESO- en EU-landen hun beleid kunnen afstemmen op een manier die leidt tot meer duurzame beleidsoplossingen en toekomstgericht politiek bestuur.

- Lid oppositiecommissie Moritz Müller's PhD defence ceremony bij proefschrift 'Cultivating the art of hearing and being heard: how regulators strategically use public communication in regulatory governance', 23 Maart 2023, Universiteit Leiden
- West European Politics (WEP), Lid redactieraad (Editorial Board).